

Mari Spirito

Protocinema

Protocinema New York ve İstanbul'da faaliyet gösteren bir sanat inisiyatifi. En temel özelliği ise her iki şehirde de belli bir mekanın olmaması, işlerin, müdahalelerin farklı kamusal alanlarda izleyiciye sunulması. Dolayısıyla New York ve İstanbul arasında gidip gelen hazır bir iş trafiği değil, buldukları şehre göre bağlamları farklılaşan sanat olayları söz konusu. Misal, New York Halk Kütüphanesi'nin Seward Park'ta şubesinin önünde yer alması için yuvarlak bir bank olarak tasarlanan heykel. Sabancı ve New York Üniversitesi öğrencileriyle eğitim programı da düzenleyen Protocinema'nın kurucusu Mari Spirito'yla buluştuk, kâr amacı gütmeyen inisiyatifini konuştuk.

Erman Ata Uncu: Protocinema'nın kuruluşunun arkasındaki hikayeyi anlatabilir misiniz?

Mari Spirito: Protocinema 2011'de New York ve İstanbul'da farklı mekanlarda sergi açmak amacıyla kuruldu. Bu sergiler bazen belirli bir mekanda, bazen de sanat eserinin uyum gösterebileceği bir yerde sergileniyor. Ama mekan her zaman değişiyor. Amaç, her iki şehirde de sanat ortamında iletişimleri olmayan sanatçıların işlerini göstermek. Belki bu sanatçıların New York ya da İstanbul'da müze sergileri açılmamış, galeriler tarafından temsil edilmeye başlanmamış olabilir. Ama bu halihazırda bir izleyicilerinin olmadığı anlamına gelmez.

E.A.U.: New York'ta kalıyordunuz daha önce. İstanbul'a gelmenize yol açan neydi?

M.S.: İstanbul'a 2007'de tatil için gelmişim ilk olarak ve sanat ortamından birçok insanla tanışmıştım. Zaten çok ilginç insanlardı bunlar. O yüzden sürekli geri dönüp duruyordum. Ve doğal olarak burada işler yapmaya başladım. Kasım ayında November Paynter ile birlikte, Mısır Apartmanı'nda Chris Marker, Enrique Metinides ve Dara Birnbaum'un işlerinin yer aldığı bir serginin küratörlüğünü yaptım. Buradaki sanatçıların işlerini New York'ta sergilemeye başladım. Ve bu gidip gelmeler organik bir hal aldı.

Sonrasında İstanbul'a gelmem de doğal bir sonuçtu.

E.A.U.: İstanbul'da ne gibi fikirler sizin ilginizi çekti?

M.S.: Burada ilk tanıdığım sanatçılardan Can Altay'ın kamusal ve yarı kamusal mekanları kullanma biçimi çok hoşuma gitmişti. 2007'de Ankara'daki erken dönem işleri aklıma geliyor. Şimdi beş yıl sonrasında onunla New York'ta Halk Kütüphanesi'nin Seward Park şubesi önünde yer alacak bir müdahale işi hazırlıyoruz. İşin adı 'Inner Space Station'. Bu iş New York'ta, New Orleans'ta veya ABD'nin başka bir yerinde de yapılabilir; sanatçı için New York'un özel bir önemi yok. Hatta şehirde halihazırda birçok şey olup bittiği için işin oldukça minimal ve sessiz olmasını tercih ediyor. İşin yerleştirileceği lokasyon önemsiz ve soyut. Altay, iç gözlem için bir mekan arayışıyla ve kamusal mekanda sınırlar yaratmakla daha çok ilgileniyor. Sanatçı bir de Future Anecdotes İstanbul işbirliğiyle bir Protocinema posterini hazırladı, bu da kamusal alanda bir sanat eseri olarak dolaşıma giriyor. "Poster, sanatçının kamusal alanda bir sanat eseri yaratma sürecinin yanı sıra bir eseri kamusal alanda görünür kılma sürecini inceliyor." Böylece hem kamusal alanın bir başka katmanından bahsetmek hem de üretimindeki fikirleri yansıtmak, diyalogu yaymak için meca olarak "reklam"ı kullanıyor. Heykel, Altay'ın kamusal ve yarı kamusal alanlarda davranış değiştirme ile ilgili düşüncelerine ışık tutan basit bir jest ya da "kendini içeride veya dışarıda konumlandırmanın kaçınılmaz yönü". Bu yönüyle iş, kamusal alanda var olan birçok sınır ve kontrol mekanizmasının varlığını da sorguluyor.

E.A.U.: Peki bu fikirleri özel kılan neydi sizin için?

M.S.: Burada ilk tanıştığım Ahmet Ögüt, Köken Ergun, Cevdet Ereğ ve Can Altay gibi sanatçıların hepsi farklı geçmişlerden geliyordu. Sanatta lisans, sonrasında da yüksek lisans gibi bir şablona uymuyorlardı. Farklı alanlardan gelmeleri heyecanlandırmıştı beni. Çünkü New York'taki birçok sanatçı benzer diyaloglar içindeler. Burada ise mesela mimari, müzik veya tiyatro gibi alanlardan gelen sanatçılar olabiliyor.

E.A.U.: Bu yapı, bir galeriye oranla daha esnek davranma özgürlüğü getiriyor mu insana?

M.S.: Galerilerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ama öncesinde galerilerde çalışmış birisi olarak daha farklı şeyler yapabileceğim

bir yerde çalışmak istedim. Esneklik de bu modelin bir parçası tabii. Bir sanatçıya projesini yavaş bir ritimde tamamlaması için gerekli zamanı tanyabilirim.

E.A.U.: Protocinema'nın programı New York ve İstanbul arasında nasıl bölüşüyorsunuz?

M.S.: Her sene İstanbul'da iki, New York'ta iki sergi açmayı hedefliyoruz. Ama arada beklenmedik etkinlikler de olabiliyor.

E.A.U.: New York ve İstanbul sanat pazarlarını nasıl karşılaştırırsınız?

M.S.: Bence New York ve İstanbul, birbirlerini çok iyi dengeleyen iki şehir... İkisinde de birbirlerinin eksikliğini çektiği unsurlar mevcut. Bir tekrar halinde değil. New York'un halihazırda birçok galerisi ve sanat profesyoneli var. İstanbul ise gelişme sürecinde. Başka bir deyişle New York'un bir sanat galerisine daha ihtiyacı yok. Ama İstanbul'da bir şeyler yapmanın büyük bir heyecanı söz konusu. Çünkü kendinizi ilerleyen bir sürecin parçası gibi hissediyorsunuz. Hızlı bir değişim var aynı zamanda. Sanat ortamı profesyonelleştikçe ve daha fazla insanı kapsamına aldığında çekim gücü de artıyor.

E.A.U.: New York'ta bir duraklama mı söz konusu?

M.S.: Hayır, hayır... New York'ta sanat ortamı hâlâ çok etkin... Ama her gün elma yedikten sonra bazen portakal da yemek, yani çeşitlilik istiyorsunuz.

E.A.U.: İstanbul'daki bu gelişimi neye bağlayabiliriz?

M.S.: Tabii ki Bienal'in bu anlamda yadsınmayacak bir katkısı var. Ama tam olarak sebebini bilmiyorum. O tanımlanamaz fenomenlerden biri işte.

E.A.U.: Protocinema'nın 2013 projelerinden bahsedebilir miyiz?

M.S.: Can Altay'ın kamusal alanda yer alacak işi 7 Mayıs'ta New York'ta açılıyor. Eylül'de İstanbul'da Trevor Paglen'in yeni bir uydu heykelini Artspace işbirliği ile göstermeyi planlıyoruz. Kasım ayında ise New York'ta bir Köken Ergun sergisi üzerinde çalışıyoruz.

E.A.U.: İşleri galeri dışında sergilemek, bu tip bir alışkanlık olmamasının dezavantajını geçersiz kılıyor mu?

M.S.: Bir bakıma evet. İnsanların bu bir kere gerçekleşecek sanat olaylarını görmek için efor sarf etmeleri gerekiyor. Ama çok organik. Yani New York veya İstanbul'da mekan arama heyecanını, izleyicilerin de yaşamasını istiyorum. ■

